



**DOMENICO PAPPALAVA
I NJEGOVA OSTAVŠTINA RODNOM ZADRU**

Prirodoslovni odjel, Narodni muzej Zadar
Zadar, prosinac 2009. – lipanj 2010.



IMPRESSUM

IZLOŽBA

Domenico Pappafava i njegova ostavština rodnom Zadru

Prirodoslovni odjel, Narodni muzej Zadar

prosinac 2009. – lipanj 2010.

Izložbeni prostor Prirodoslovnog odjela, Medulićeva 2/I, 23000 Zadar

Izložbu postavio: Prirodoslovni odjel, Narodni muzej Zadar

Autorica izložbe: Snježana Vujčić-Karlo

Koncept izložbe: Snježana Vujčić-Karlo

Likovno oblikovanje: Snježana Vujčić-Karlo

Stručni suradnici: Vlado Alavanja, Jelena Barbarić-Gaćina, Milenka Bukvić,

Gaston Coen, Natali Čop, Jasenka Lulić-Štović, Mirisa Katić, Nevena Štokić

Tehnički postav: Vlado Božić, Natali Čop, Ivanka Glavić,

Ivica Mrkić, Nevena Štokić, Snježana Vujčić-Karlo

Fotografije: Jelena Barbarić-Gaćina, Snježana Vujčić-Karlo

Lektor: Ljubica Srhoj-Ćerina

Izložbu omogućila:

Zadarska županija

KATALOG

Izdavač: Prirodoslovni odjel, Narodni muzej Zadar

Za izdavača: Hrvoje Perica

Tekstovi kataloga: Snježana Vujčić-Karlo, Jelena Barbarić-Gaćina,

Gaston Coen

Urednica kataloga: Snježana Vujčić-Karlo

Fotografije u katalogu: Snježana Vujčić-Karlo

Bakropisi Seher: Polygonatum persicaria, Ranunculus repens

Naslovnica: Produkcija Plus d.o.o. - Chillli Studio

Dizajn i grafička priprema: Produkcija Plus d.o.o. - Chillli Studio

Tisak: Produkcija Plus d.o.o. - Chillli Studio

Naklada: 350 kom

ISBN 978-953-7477-10-3

Zadar, prosinac 2009.

© Narodni muzej Zadar I Sva prava pridržana. Ni jedan dio kataloga ne smije se umnožavati ni na bilo koji način reproducirati bez pismene dozvole izdavača.

DOMENICO PAPPFAVA I NJEGOVA OSTAVŠTINA RODNOM ZADRU KATALOG IZLOŽBE

Domenico Pappfava

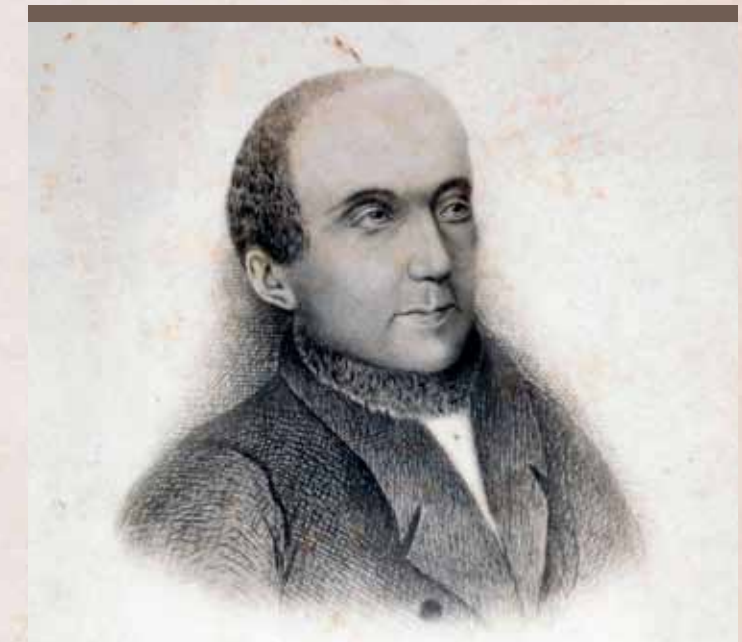
PODRIJETLO I OBITELJ

Domenico Pappafava rođen je u Zadru 19. kolovoza 1815., gdje je i umro 31. prosinca 1899. Njegova porodica doselila se u Dalmaciju iz Padove u XVII. stoljeću i to na Hvar. U Zadar dolazi njegov otac Nicolò. Otac Domenica Pappafave rođen je 27. svibnja 1770. godine u Hvaru. Školovao se u Splitu i Zadru, a pravo je završio u Padovi. Nakon studija dobiva odobrenje za obavljanje odvjetničke



Domenico Pappafava

(Preuzeto iz: Coen i Petricioli 1996)



Nicolò Pappafava, otac Domenica Pappafave

(ZKZD)

prakse u Zadru, a za vrijeme francuske vladavine bavio se trgovinom soli. Godine 1813. imenovan je prvim zadarskim gradonačelnikom u II. austrijskoj upravi. Tu dužnost obnašao je od 1814. do 1819. Kasnije je bio sudac prizivnog suda u Zadru. Umro je 18. svibnja 1833. u Zadru. On i supruga Regina iz Padove imali su troje djece – kći i dva sina, od kojih je jedan bio Domenico. Njegov brat Dinko bio je poznati hrvatski pravnik. Sestra se udala

za Gavrila Ivačića i živjela je u Kotoru. Njezin muž bio je tridesetih i četrdesetih godina okružni kapetan Boke kotorske te je Domenico tamo nakon završenih studija stažirao pri sudu. U Kotoru Domenico se oženio 1845. za Martu Matković iz Dobrote. Ubrzo nakon vjenčanja mlada obitelj vraća se u Zadar gdje se rađa njegova prva



Zadar XIX. stoljeća
(Preuzeto iz Poiret 1840)

kći 1846. godine. Domenico i Marta imali su osmero djece od kojih je jedan sin umro vrlo rano. Nitko od djece Domenica Pappafave nije nastavio baviti se prirodnim znanostima. Njegovi sinovi bavili su se pravnim znanostima, a posebno poznat u svjetskim razmjerima bio je Vladimir Pappafava.



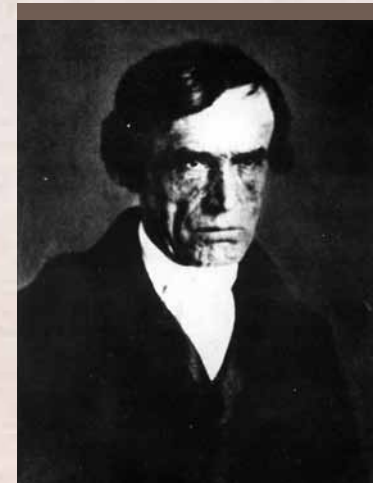
Hvar XIX. stoljeća
(Preuzeto iz: Album von Dalmatien 1840?)



Beč XIX. stoljeća (Preuzeto iz: Die Österreichisch-ungarische Monarchia in Wort und Bild. 1886)

ŠKOLOVANJE

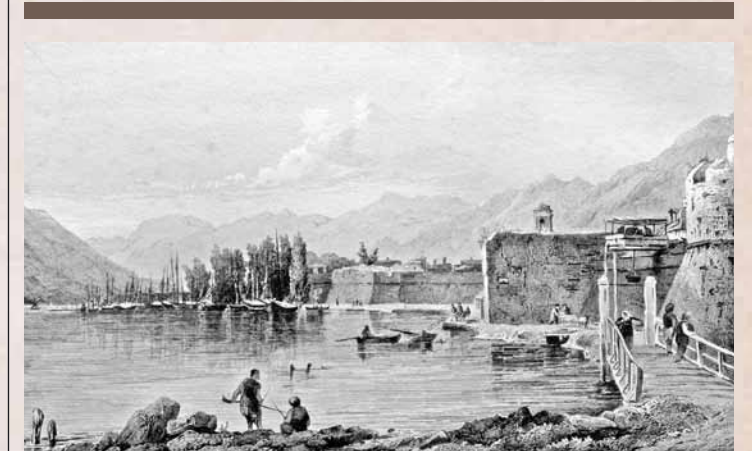
Domenico Pappafava započeo je školovanje u Zadru, gdje je završio (1825. – 1830.) Zadarsku gimnaziju. Za vrijeme školovanja na njega je snažan utjecaj imao profesor Andreas Alschinger koji ga je zainteresirao za botaniku. Profesor Alschinger predavao je na zadarskom liceju opću povijest, klasičnu filologiju i kasnije u Velikoj gimnaziji I. razreda grčki jezik. Držao je i privatna predavanja iz botanike za mladež te je odgojio brojne botaničare i botaničare amatere. Suradivao je sa značajnim botaničarima svog vremena, kao što su Joseph Wilhelm Noë, Bartolomeo Biasoletto, Ludwig barun von Welden, te svoje učenike upoznaje s njima i daje im poticaj da se nastave i nakon školovanja baviti botanikom. Nakon završetka gimnazije 1830., Domenico Pappafava odlazi na studij prava u Beč. Osim što je u Beču za pet godina završio pravo, tamo se po preporuci svog učitelja A. Alschingera upoznao s botaničarima te poduzimao brojne ekurzije po Austriji za vrijeme kojih skuplja biljke. Skupljanju biljaka posvećuje sve svoje slobodno vrijeme te posjećuje brojna mjesta u Austriji, a tijekom ljeta u okolici Zadra, posebno otok Pašman i Velebit.



Andreas Alschinger
(Preuzeto iz Coen i Petricioli 1996)

RADNI VIJEK

Nakon završetka studija Domenico Pappafava kratko vrijeme radi u Drnišu i Obrovcu, nakon čega postaje 23. prosinca 1837. pripravnik pri Okružnom sudu u Kotoru, gdje je službovao do 1847. godine. U Zadar se vraća 1847. gdje je do 30. rujna 1899. obnašao dužnost javnog bilježnika. Njegov interes za botaniku, ili barem vrijeme koje provodi baveći se njome, postaje sve manji.



Kotor XIX. stoljeća (Preuzeto iz: Album von Dalmatien 1840?)

Za vrijeme boravka u Kotoru Domenico Pappafava se bavi skupljanjem i proučavanjem biljaka, posebno flore lišajeva. O tome postoji malo zapisa od kojih je najznačajniji onaj o ekurziji „kralja cvijeća“ saksonskog kralja Frederica Augusta i njegova savjetnika Bartolomea Biasoletta koje je Domenico vodio za vrijeme njihove ekurzije po okolici Kotora. U Zadru Domenico Pappafava, osim što se bavio notarskim spisima, u čemu je bio vrlo uspješan, bavio se i uzgojem dudovog svilca te preradom svile. Domenico je bio nestor austrijskih javnih bilježnika ostvarivši svojevrsni primat. Tijekom karijere riješio je 63.435 notarskih spisa.

Herbarij Domenica Pappafave

PODRIJETLO HERBARIZIRANIH BILJAKA

Biljne vrste iz herbarija D. Pappafave potječu s raznih područja, od Grenlanda do Australije. Najveći dio je s prostora bivše Austro-ugarske monarhije i drugih europskih zemalja. Podrijetlo biljaka vezano je uz životni put Domenica Pappafave. Skupljao je uvijek u blizini područja

gdje je živio, studirao ili radio, ali veliki dio herbarija nastao je zahvaljujući njegovoj povezanosti s poznatim botaničarima XIX. stoljeća, s kojima je razmjenjivao materijale ili od kojih je kupovao pojedine primjerke biljaka. Dopisuje se i izmjenjuje herbarizirane biljke s dalmatinskim i svjetskim botaničarima: Andreasom Alschingerom, Franzom Petterom, Alojzijem Staliom, Josephom Franzom Neumayerom, Robertom Visianijem i dr. Dio te prepiske koji nije uništen u II. svjetskom ratu

čuva se u Znanstvenoj knjižnici Zadar i u Prirodoslovnom odjelu Narodnog muzeja Zadar. Ta pisma daju nam djelomičan uvid u bogatu prepisku koju je D. Pappafava imao s brojnim domaćim i inozemnim botaničarima koji ga oslovljavaju kao prirodoslovca („Naturforscher“ ili „Profesor von Naturgeschichte“) a ne kao pravnika. Među tom korespondencijom posebno su značajni popisi biljaka „desiderata“ koje je tražio ili slao drugim stručnjacima diljem svijeta.

Pappafava je skupljanje biljaka započeo još za vrijeme školovanja u Zadru. Nakon toga, tijekom studija, Pappafava se povezuje s uglednim botaničarima cijeloga

austrijskog carstva s kojima odlazi na ekskurzije i prikuplja bilje u okolici Beča, Donjoj Austriji i Schneebergu. Zapisi o tim putovanjima nalaze se u bilježnici koja je pohranjena u Znanstvenoj knjižnici Zadar (ZKZD Ms Ms 1099/III-1) . U njoj se na 19 stranica nalaze zapisi o

33 ekskurzije od 16. siječnja do 25. lipnja 1834. godine. U bilježnici je bilježio lokalitete, biljne vrste koje je skupio, osobe koje su ga pratile i fenološka zapažanja. Za vrijeme praznika biljari po zadarskoj okolici, posebno po otocima (najviše Pašmanu) i Velebitu. Na ekskurzije odlazi sam ili s Alschingerom. O njegovim nalazima pišu i poznati svjetski botaničari poput mađarskog Arpada von Degena koji u monografiji „Flora Velebitica“ ubraja Pappafavu u pionire istraživanja, te ističe njegove zasluge za pronalaženje

više vrsta biljaka tipičnih za ovaj naš masiv.

Za vrijeme službovanja u Kotoru istražuje floru Boke i susjedne Crne Gore. Botaničari XIX. stoljeća željeli su da njihovi herbariji budu što potpuniji i da imaju što veći broj biljaka iz različitih zemalja. Radi toga je Pappafava kupovao biljke iz mnogih prekoceanskih zemalja, o čemu postoje zapisi u njegovim bilježnicama (ZKZD 1099/III-1): Flora Australiae (450 vrsta), Flora Capensis (262 vrste), Flora Senegalensis (64 vrste), Flora Trinitatis (99 vrsta), Flora Mauritanica (197 vrsta), Flora Martinicensis (398 vrsta), Flora Aegyptica (259 vrsta), Flora Palestiniana (79 vrsta). Osim biljaka iz prekoceanskih zemalja, navedenih



Bilježnica sa zapisima s ekskurzija u Austriji
(ZKZD Ms 1099/III-1)



Anemone trifolia je među najstarijim primjercima u herbariju.
Skupljena je u svibnju 1800. godine. (NMZ PO Inv. br. 5261)

u ovom popisu, u herbariju postoje i brojne vrste iz europskih zemalja i područja kao što su Sibir, Kreta, Norveška, Engleska, Francuska, Švicarska, Mađarska, Italija, a posebno velik broj vrsta skupljen je na području Austro-ugarske monarhije. Prekoceanske biljke najvećim su dijelom kupljene ili dobivene razmjenom, dok je biljke s područja Austrije, Slovenije i Hrvatske Pappafava skupljao sam ili dobivao od poznatih botaničara. Veliki dio materijala skupio je u Austriji za vrijeme studiranja ili za vrijeme praznika u okolici Zadra, i to na Velebitu, Pašmanu i Ugljanu. Manji dio biljaka u herbariju je s područja Crne Gore, odnosno Kotora gdje je jedno vrijeme radio.

VRIJEME NASTANKA

Najveći dio herbarija Domenica Pappafave nastao je tridesetih i četrdesetih godina XIX. stoljeća. Najveći broj primjeraka, iz dijela herbarija koji je do sada obrađen, potječe iz 1834. godine. Međutim, kako je D. Pappafava velik broj biljaka dobio razmjenom ili ih je kupio, u herbariju se čuvaju i stariji primjerci. Najstariji primjerci su iz 1800. godine. Nakon 1846. godine, kada se vraća iz Kotora u Zadar, njegov interes za botaniku jenjava te je samo mali broj biljaka u herbariju novijeg datuma.

SKUPLJAČI

Nastanak herbarija djelomično je objašnjen u tri bilježnice koje se čuvaju u Znanstvenoj knjižnici Zadar (ZKZD 1099/III-1). Dio materijala Pappafava je skupio sam, a dio je kupio ili razmijenio s drugim botaničarima. Do sada je u obrađenom dijelu herbarija ustanovljeno 110 skupljača. Među najbrojnijim skupljačima su F. Welwitsch, W. Besser, Th. Kotschy, C. A. Mayer i Klett za biljke sjemenjače. Osim njih u herbariju se nalaze primjerci poznatih botaničara XIX. stoljeća kao što su B. Biasoletto, P. de Candolle, F. von Portenschlag, A. Hempe, Neumayer, Nöe, A. Sauter, R. Visiani, F. Welwitsch i drugi. Alge je najvećim dijelom dobio razmjenom sa Zanardinijem i Welkovitchem. U herbariju se čuva i nekoliko posljednjih ostataka herbarija A. Alschingera, dakle biljne vrste koje je on koristio za pisanje svog djela „Flora Jadrensis“.

POVIJEST HERBARIJA

Herbarij je 1929. godine darovan zadarskom Gradskom prirodoslovnom muzeju (Museo Civico di Storia Naturale). Za vrijeme Drugoga svjetskog rata muzej je stradao za vrijeme bombardiranja Zadra, ali je herbarij bio relativno dobro sačuvan. Nakon toga herbarij je niz godina bio loše čuvan i izložen muzejskim štetnicima, vlazi i prašini. Dio materijala pri tome je propao. Godine 1955. predan je Prirodoslovnom muzeju koji je 1962. postao Prirodoslovni odjel Narodnog muzeja Zadar. Uskoro se pristupa njegovu sređivanju te se tijekom 1963. dezinficira i letimično pregledava. U razdoblju od 1963. do 1973. sređuju se zbirke algi, lišajeva, mahovina i papratnjača, te nekoliko omota sjemenjača (ukupno 2000 omota s 1500 vrsta). Početkom Domovinskog rata, zbog stalnog



Popis biljaka iz Australije koje je D. Pappafava imao u herbariju.
(ZKZD 1099/III-1)

bombardiranja i granatiranja, dio herbarija je 1992. prenesen u Hrvatski prirodoslovni muzej u Zagrebu kako bi se temeljito sredio i obradio. Nakon zadnje restauracije dijela herbarija (oko 6000 listova) 1992. – 2003. godine, biljke su prebačene na beskiselinski papir i napravljen je spisak po rednim brojevima. Prvobitna sistematizacija herbarija, po Jussieu-De Candolle sustavu pri tome je izgubljena. Nakon što je herbarij godine 2003. vraćen u Prirodoslovni odjel NMZ-a, spremljen je u ormare. Po 50 mapa nalazi se u vlastitoj PVC vreći u kojoj se redovito mijenjaju insekticidi i pesticidi. Do sada je na taj način obrađena otprilike jedna trećina herbarija.

SADRŽAJ HERBARIJA

Herbarij Domenica Pappafave bio je opsežan brojem vrsta i primjeraka. Do današnjih dana sačuvan je samo dio prvobitnog herbarija jer je on prošao tri rata i, na žalost, u svakom se smanjio. Tako za vrijeme svog posjeta Pappafavi Špiro Brusina gleda njegov herbar i navodi kako je u dvije velike vitrine bilo smješteno stotinjak debelih omota Pappafavina herbarija s oko 20.000 vrsta biljaka, što je u to vrijeme bilo oko polovine svih poznatih biljnih vrsta, i kao takav bio je najbogatiji herbarij u Dalmaciji. Domenico Pappafava je herbarizirane biljke čuvao na herbarijskim listovima od sive bugačice ili bijelog bezdrvnog hrapavog papira formata 43x27 cm. Na jednom listu nalazilo se više primjeraka jedne vrste skupljene na istom lokalitetu. Svaki primjerak bio je popraćen etiketom na kojoj su stajali: latinsko ime vrste, ime skupljača, determinatora i komitenta, nalazište, datum skupljanja, a ponekad i podaci o staništu te fitocenološki podaci. Herbarijski listovi s vrstama istog roda bili su smješteni u mape od bijelog, bezdrvnog, lanenog, ručno izrađenog tvrdog papira. U gornjem lijevom uglu mape bilo je ispisano ime roda. Herbarij je bio sistematiziran prema sustavu Jussieu-De Candolle.

Herbarij je podijeljen na zbirke algi, lišajeva, mahovina i višeg bilja, u koje su uključene i papratnjače.

ZBIRKA ALGI

Pappafava je zajedno s B. Sandrijem i V. Vidovićem jedan od pionira istraživanja algi Jadrana. To spominje i Visiani u svom djelu Flora dalmatica. Skupio je i zbirku algi za koju je dao tiskati posebne skede. Suradio je s mletačkim algolozima, posebno s G. Meneghinijem koji ga u svom djelu Alghe italiane e dalmatiche više puta spominje. Suradio je i s G. Zanardinijem koji je napisao djelo Iconographia phycologica adriatico-mediterranea. Njemu je slao mnogo primjeraka algi koje je sam skupio, prešao i determinirao, a koji su pohranjeni u Museo Correr u Veneciji. U čast D. Pappafave G. Zanardini je jednu vrstu algi nazvao po njemu – *Cystoseira pappafaviana* Zan. Dio svojih prešanih algi D. Pappafava darovao je saskom kralju Frederichu Augustu o čemu postoji zapis u Biasolettovom djelu. U zbirci algi koja se čuva u Prirodoslovnom muzeju NMZ nalazi se znatan dio primjeraka koje je skupio D. Pappafava, ali i brojni primjerci koje je dobio na poklon ili razmjenom, ili koje je kupio od skupljača iz drugih krajeva. Posebno veliki broj različitih vrsta algi D. Pappafava dobio je od G. Zanardinija. Zbirka algi koja se nalazi u Prirodoslovnom odjelu sređena je samo djelomično. Popisano je 119 mapa sa 151 primjerkom. Oko 2/3 zbirke algi trebalo bi prebaciti u mape od beskiselinskog papira i obraditi.



Herbarizirana alga *Dyctyota laciniata* Duchassaing & Michelotti iz herbarija D. Pappafava (NMZ PO Inv. br. 12741)

ZBIRKA LIŠAJEVA

Domenico Pappafava prvi je istraživao floru lišajeva u Hrvatskoj i to posebno u okolici Zadra te na području Kotora. Njegove nalaze obradio je poznati mađarski lihenolog Ö. Szatala 1925., a rezultat je koristio F. Kušan u svom djelu *Prodromus flore lišajeva Jugoslavije*. Zbirka lišajeva koje je on skupio, nalazi se u mađarskom Nacionalnom muzeju. Zbirka sadrži primjerke tipične za dalmatinsku floru. U Prirodoslovnom odjelu postoji zbirka lišajeva koje je Domenico Pappafava dobio kao razmjenu. Svega nekoliko primjeraka skupio je sam. Zbirka lišajeva koja se nalazi u Prirodoslovnom odjelu sređena je samo djelomično. Popisano je 127 mapa s 283 primjerka. Oko polovice zbirke lišajeva trebalo bi prebaciti u mape od beskiselinskog papira i obraditi.



Herbarizirani lišaj *Ramalina fraxinea* L. (Ach.) iz herbarija D. Pappafava (NMZ PO Inv. br. 12759)

ZBIRKA MAHOVINA, PAPRATNJAČA I SJEMENJAČA

Najveći dio herbarija Domenica Pappafave obuhvaća biljke sjemenjače. U Znanstvenoj knjižnici Zadar čuva se i popis biljnih vrsta u herbariju koji je vlastoručno sastavio D. Pappafava. Napravljen je abecednim redom i proteže se na 44 stranice (ZKZD 1099/III-3). Osim tog popisa postoji još jedan (ZKZD 1099/III-2) koji je nepotpun i obuhvaća samo biljke od A do G. Na osnovi tih bilježnica i stanja herbarija kakav imamo danas Coen i Petricioli (1996) zaključuju kako je Pappafava već 1834. godine imao skupljeno oko 4000 tisuće biljnih vrsta. Mahovine su u zbirci zastupljene s 217 mapa i s 426 primjeraka. Papratnjače su uključene u zbirku sjemenjača i broje oko 100 mapa, a sjemenjače



Herbarizirana mahovina *Ptilium crista crastrensi* (Hedw.) De Notar iz herbarija D. Pappafava (NMZ PO Inv. br. 12833)

se nalaze u 5.601 mapi sa znatno većim brojem listova. Taj dio zbirke je djelomično obrađen: upisane su vrste i djelomični podaci o mjestu nalaza. Do sada je u računalnu bazu uneseno 3.487 vrsta koje pripadaju u 135 porodica. Oko dvije trećine listova zbirke sjemenjača nije obrađeno te ih je potrebno prebaciti na beskiselinske papire i obraditi. Osim po broju vrsta, ovaj dio herbarija zanimljiv je i zbog starosti primjeraka. Najstariji primjerci, koje je D.

Pappafava dobio razmjenom, potječu iz 1800. godine. Radi se o dvije vrste: *Anemone trifolia* Wulf. i *Eriophorum alpinum* L. Vrlo zanimljiv je i primjerak vrste koju je opisao Domenico Pappafava i nazvao je *Senecio visianii* Pappaf. Danas se ta determinacija smatra pogrešnom i spuštena je na razinu podvrste te se naziva *Senecio thapsoides* subsp. *visianianus* (Pappaf. Ex Vis.).



Herbarizirana sjemenjača *Althaea pallida* Wald. & Kit. iz herbarija D. Pappafava (NMZ PO Inv. br. 5354)

ICONOGRAFIA BOTANICA

Uz herbarij Domenica Pappafave u Prirodoslovnom odjelu čuva se i zbirka bakropisa koje je oko 1840. izradio Seher. Zbirka sadrži 169 listova na kojima su naslikane 164 vrste. Ne zna se točno u koje svrhe je Domenico dao izraditi te bakropise, ali smatra se da je želio napisati neku knjigu o botanici. Dio bakropisa je ručno obojen. Uz te bakropise nalaze se i tri crteža orhideja obojena rukom. S donje strane crteža napisana su imena vrsta te mjesto i vrijeme nalaza vrste.



Bakropis koji je po narudžbi D. Pappafave izradio Seher. (NMZ PO Inv. br. 168)

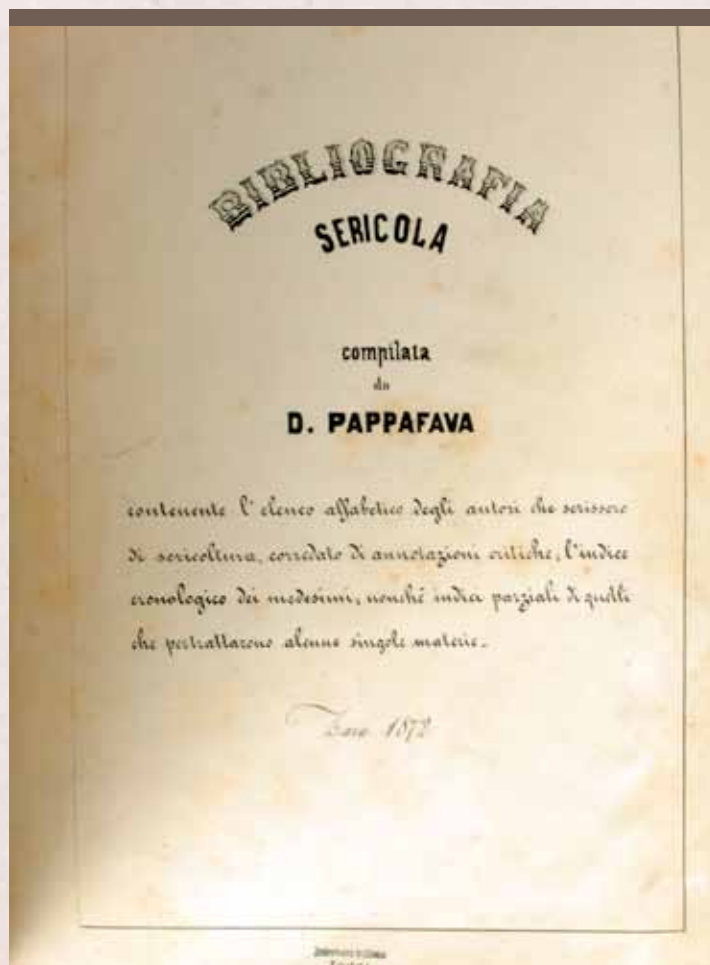


Kolorirani crteži D. Pappafave (NMZ PO Inv. br. 168)

Drugi interesi Domenica Pappafave

SVILOGOJSTVO

U XIX. stoljeću u Europi se naglo razvijalo svilarstvo jer su svilene tkanine bile tražene. Radi toga austrijske vlasti, kako bi se smanjio uvoz kukuljica dudovog svilca i svilenih tkanina, potiču uzgoj dudovog svilca i preradu njegovih čahurica u svilu. Nakon što se s obitelji Domenico Pappafava vratio u Zadar, započinje se baviti uzgojem dudovog svilca i proizvodnjom svile. U to vrijeme (četdesete godine XIX. stoljeća) smatralo se da će ovaj posao postati vrlo unosna grana privrede u Dalmaciji. O njegovu radu na proizvodnji svile postoje brojni zapisi koji se čuvaju u Znanstvenoj knjižnici Zadar, a u kojima se vidi kako je od grada zakupio pravo na branje lišća na gradskim dudovima i kako je bio dužan shodno tomu plaćati godišnje davanje. Isto tako se vidi da u podmirenju svojih obveza nije uvijek bio redovit. U Znanstvenoj knjižnici čuvaju se i dokumenti koji pokazuju da je imao zakupnike koji su za njega obrađivali dudove, kopali, rezali grane, brali dudovo lišće i s kojima je sklapao ugovor o najmu. Domenico Pappafava se do kraja života bavio uzgojem dudovog svilca i tome je pristupio vrlo studiozno. O tome svjedoči njegova (neobjavljena) „Bibliografica sericola“, odnosno popis radova koji su do tog vremena bili objavljeni, a na bilo koji način su se doticali problema dudovog svilca (njegove biologije, ekologije) i izrade svile. U Znanstvenoj knjižnici Zadar čuva se više uvezenih rukopisa te knjige, od kojih posljednja ima 515 stranica s referencijama (ZKZD Ms 1099/II-2). Ta bibliografija svjedoči da je imao specijaliziranu svilarsku knjižnicu s oko 1600 svezaka, koja se danas čuva u Znanstvenoj knjižnici Zadar. U Znanstvenoj knjižnici Zadar postoji i dio njegove prepiske o proizvodnji svile i njenoj kvaliteti. Tamo se također mogu naći i popisi članaka koje je najvjerojatnije naručivao u raznim knjižarama. Domenico je dugo vremena bio i ravnatelj Svilarske stanice u Zadru (Stazione bacologica). Osim uzgoja po pravilima struke Domenico se bavio i istraživačkim radom te je eksperimentirao s uzgojem dudovog svilca. I zapisi o njegovim



Naslovnica „Bibliografica sericola“. Ovaj rukopis najvjerojatnije je posljednja verzija. Napisan je godine 1872. na 515 stranica. Prije ovog rukopisa postojalo je još nekoliko. Zajedničko im je da su svi bili napisani na isti način s tri boje tinte. Osim imena autora i naslova djela, Pappafava je pisao i svoj osvrt na djelo (ZKZD Ms 1099/II-2).

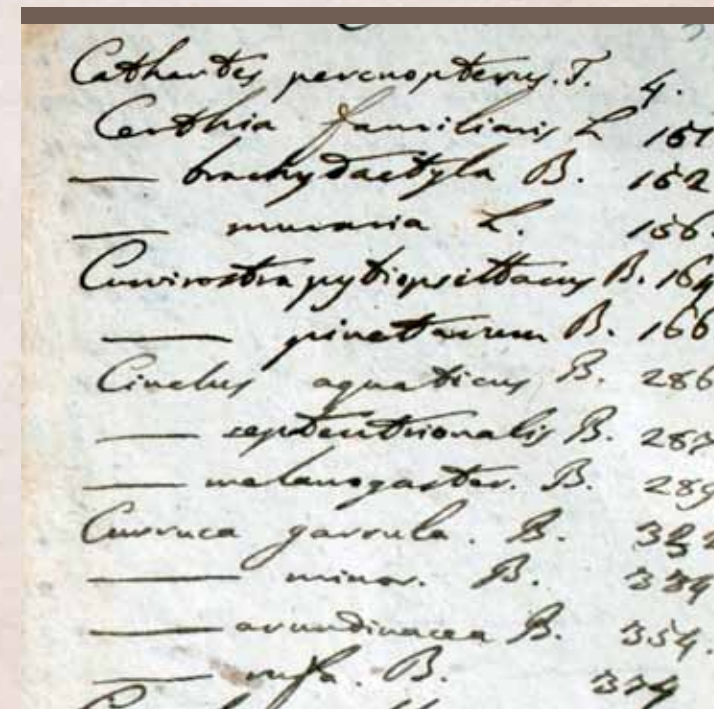
pokusima također se čuvaju u ZKZD-u (ZKZD Ms 1099/IV-1). Za svoja postignuća dobio je priznanje na izložbi u Londonu, a kasnije priznanje i pohvalu Namjesništva Dalmacije. Iako je D. Pappafava posjećivao brojne skupove koji su obrađivali teme iz svilarstva i bavio se eksperimentalnim radom, napisao je samo jedan rad o bolesti dudovog svilca (La flacidezza del baco da seta e cause che la promuovano) i to 1872. godine.

RAZNE DRUGE ZBIRKE

Osim botanike, pravnih poslova te uzgojom dudovog svilca i proizvodnje svile, Domenico Pappafava imao je još brojne druge interese. Kao pravi prirodoslovac svog vremena Domenico Pappafava se interesirao i za druge organizme. Poznato je da je promatrao ptice, a postoje i podaci o tome da je imao bogatu malakološku zbirku. U Znanstvenoj knjižnici Zadar čuva se i njegov prijevod talijanskog nazivlja riba, rakova i školjaka na latinskom uz kratki opis mjesta gdje koja vrsta živi. Jedan od njegovih interesa bio je skupljanje knjiga i starih dokumenata koji su se odnosili na povijest Dalmacije. Knjižnicu je naslijedio njegov mlađi sin Radoslav, a od njega je prešla u vlasništvo starijeg sina Vladimira. Knjižnicu je Vladimir zajedno s bibliotekalijama koje je on skupio, oporučno ostavio tadašnjoj knjižnici „Paravia“ u Zadru iz koje je nastala Znanstvena knjižnica Zadar.

Osim toga Domenico se zanimao za numizmatiku, a skupljao je i kazališne oglase. Te zbirke propale su ili nestale.

Iako je bio Talijan po podrijetlu, Domenico Pappafava bio je član Matice hrvatske i naklonjen panslavenskoj ideji, o čemu svjedoči i to što je djeci davao slavenska imena.



Popis ptica nepoznate namjene (ZKZD Ms 1099/IV-2).

1	<i>Clavilia advena</i> 26	<i>Clavilia formosa</i> 51	<i>Clavilia plicata</i>
2	" <i>albocincta</i> 27	" <i>fallax</i> 52	" <i>plicata</i>
3	" <i>albopunctata</i> 28	" <i>filigrana</i> 53	" <i>pumila</i>
4	" <i>asfaltina</i> 29	" <i>gibbula</i> 54	" <i>parvula</i>
5	" <i>affinis</i> 30	" <i>gibba</i> 55	" <i>varicosa</i>
6	" <i>angulata</i> 31	" <i>granatina</i> 56	" <i>rubiginosa</i>
7	" <i>bella</i> 32	" <i>grossa</i> 57	" <i>rugicollis</i>
8	" <i>Bergeri</i> 33	" <i>gastropleta</i> 58	" <i>reflexa</i>
9	" <i>bidentis</i> 34	" <i>gracilis</i> 59	" <i>sagurata</i>
10	" <i>Braunii</i> 35	" <i>irregularis</i> 60	" <i>rustica</i>
11	" <i>blanda</i> 36	" <i>jadrensis</i> 61	" <i>sewingiana</i>
12	" <i>catavensis</i> 37	" <i>laevellata</i> 62	" <i>similis</i>
13	" <i>crenulata</i> 38	" <i>laevellata</i> 63	" <i>sordida</i>
14	" <i>cruda</i> 39	" <i>laevissima</i> 64	" <i>Sturtzi</i>
15	" <i>crvata</i> 40	" <i>lesinensis</i> 65	" <i>Strigilla</i>
16	" <i>Dalmatina</i> 41	" <i>macarana</i> 66	" <i>succinea</i>
17	" <i>Deipnensis</i> 42	" <i>mucida</i> 67	" <i>ulicosa</i>
18	" <i>Devigata</i> 43	" <i>odorata</i> 68	" <i>solida</i>
19	" <i>Diodon</i> 44	" <i>opulenta</i> 69	" <i>reticulata</i>
20	" <i>distinguenda</i> 45	" <i>ornata</i> 70	" <i>triplica</i>
21	" <i>Duroglectiana</i> 46	" <i>obscura</i> 71	" <i>varians</i>
22	" <i>Tubia</i> 47	" <i>pagana</i> 72	" <i>ventricosa</i>
23	" <i>densistriata</i> 48	" <i>papillaris</i> 73	" <i>ventricosa</i>
24	" <i>enarvata</i> 49	" <i>parvula</i> 74	" <i>venusta</i>
25	" <i>fimbriata</i> 50	" <i>plebea</i> 75	" <i>viridans</i>
26	" <i>variegata</i> 51	" <i>ungulata</i> 76	" <i>rugosa</i>

Popis kopnenih puževa koji je napisao Domenico Pappafava. (NMZ PO 171)

Kataloški popis

PREDMETA PRIKAZANIH NA IZLOŽBI

DOKUMENTI, BAKROPISI, CRTEŽI I DRUGO

Kratice:

NMZ – Narodni muzej Zadar

EO – Etnološki odjel NMZ

PO – Prirodoslovni odjel NMZ

ZKZD – Znanstvena knjižnica Zadar

Dokumenti, Bakropisi, crteži i drugo

Knjiga: Naccari L. (1826): Flora Veneta. Venezia. NMZ PO Inv.br. 284

Pismo upućeno D. Pappafavi, voditelju svilogojske stanice u Zadru NMZ PO 169

Popis biljaka koji je sastavio D. Pappafava NMZ PO 170

Pismo s popisom kopnenih puževa koje nepoznati pošiljatelj šalje D. Pappafavi NMZ PO 171

Etikete koje je D. Pappafava dao tiskati za svoj algarij NMZ PO

Popis biljaka („exiccata“) koje je D. Pappafava slao u razmjenu Bungeu NMZ PO 172

Originalni papiri iz herbarija D. Pappafave NMZ PO

Bakropisi koje je Seher izradio po narudžbi D. Pappafave: *Allium nigrum* (NMZ PO Inv.br. 5), *Anemone pratensis* (NMZ PO Inv.br. 12), *Anemone pulsatilla* (NMZ PO Inv.br. 13), *Corinthe aspera* (NMZ PO Inv.br. 29), *Lilium candidum* (NMZ PO Inv.br. 39), *Pedicularis versicolor* (NMZ PO Inv.br. 72), *Phyteuma hemisphaericum* (NMZ PO Inv.br. 79), *Pyrola rotundifolia* (NMZ PO Inv.br. 92), *Ranunculus plataniifolius* (NMZ PO Inv.br. 97), *Sempervivum hirtum* (NMZ PO Inv.br. 132), *Veronica teucrium* (NMZ PO Inv.br. 161), *Scilla amoena* (NMZ PO Inv.br. 167)

HERBARIJSKI LISTOVI

Alge:

Laurencia obtusa (Huds.) J. V. Lamouroux syn. *Chondria obtusa* NMZ PO Inv.br. 12727

Caulerpa fusilis NMZ PO Inv.br. 12728

Halymenia furcellata (Turner) C. Agardh NMZ PO Inv.br. 12729

Halymenia floresia (Clemente y Rubio) C. Agardh. NMZ PO Inv.br. 12730

Solenia crinita C. Agardh NMZ PO Inv.br. 12731

Hutchinsia violacea (Roth) C. Agardh. NMZ PO Inv.br. 12732

Gracillaria compressa (Ag.) Grev. NMZ PO Inv.br. 12733

Sphaerococcus ciliatus Suhr. NMZ PO Inv.br. 12734

Vormiskiolidia sanguinea NMZ PO Inv.br. 12735

Codium bursa (Olivi) C. Agardh. NMZ PO Inv.br. 12736

Laminaria agarum (S.G. Gmelin) C. Agardh. NMZ PO Inv.br. 12737

Chondria tenuissima (Withering) C. Agardh. NMZ PO Inv.br. 12738

Fucus nodosus L. NMZ PO Inv.br. 12739

Chondrus polymorphus (J. V. Lamouroux) J. V. Lamouroux NMZ PO Inv.br. 12740

Dyctiota lacinata Duchassaing & Michelotti syn. *Dyctiota lacinata* NMZ PO Inv.br. 12741

Grateloupia filicina (J. V. Lamouroux) C. Agardh. NMZ PO Inv.br. 12742

Stilophora crinita C. Agardh NMZ PO Inv.br. 12743

Hutchinsia amentacea NMZ PO Inv.br. 12744

Mahovine:

Brachythecium albicans (Hedw.) B.S.G. NMZ PO Inv.br. 12767

Calliergon cordifolium (Hedw.) Kindl NMZ PO Inv.br. 12766

Ceratodon purpureus Hook NMZ PO Inv.br. 12768

Hymenostomum subylobosum Nees. NMZ PO Inv.br. 12771

Hypnum brevirostre Ehrh. NMZ PO Inv.br. 12832

Jungermania dichotoma L. NMZ PO Inv.br. 12770

Octoblepharum albidum Spgl. NMZ PO Inv.br. 12775

Plagiothecium undulatum (Hedw.) NMZ PO Inv.br. 12831

Polytrichum affine Funk. NMZ PO Inv.br. 12765

Polytrichum c.p. uliginosum Hübner NMZ PO Inv.br. 12772

Ptilium crista crastrensi (Hedw.) De Notar. NMZ PO Inv.br. 12769

Sphagnum molluscum Bruch. NMZ PO Inv.br. 12833

Sphagnum tenellum Bridel NMZ PO Inv.br. 12773

Thamnium alopecurum (Hedw.) B.S.G. NMZ PO Inv.br. 12774

Lišajevi:

Cetraria glauca (L.) Ach. NMZ PO Inv.br. 12748

Cladonia cornucopioides Fries. NMZ PO Inv.br. 12745

Cladonia degenerans (Flk.) Spreng. NMZ PO Inv.br. 12746

Cladonia furcata (Huds.) Schrand. NMZ PO Inv.br. 12747

Cladonia furcata var. *racemosa* (Hoffm.) Flk. NMZ PO Inv.br. 12749

Cladonia uncialis (L.) Web. NMZ PO Inv.br. 12750

Cladonia verticillata Hoffm. NMZ PO Inv.br. 12751

Cornicularia tenuissima var. *alpina* (Schaer.) A. Zahlbr. syn. *C. aculeata* var.

Alpina Schaeer. NMZ PO Inv.br. 12752
Evernia jubata Fr. NMZ PO Inv.br. 12753
Evernia vulpina (L.) Ach. NMZ PO Inv.br. 12754
Lecanora elegans (Link.) Ach. NMZ PO Inv.br. 12755
Opogon macularis (Ach.) Ach. NMZ PO Inv.br. 12756
Pettigera venosa (L.) Baumag. NMZ PO Inv.br. 12757
Ramalina fastigiata (Liljebl.) Ach. NMZ PO Inv.br. 12758
Ramalina fraxinea (L.) Ach. NMZ PO Inv.br. 12759
Rocella tinctoria De Cand. NMZ PO Inv.br. 12760
Stereocaulon denudatum Flörke NMZ PO Inv.br. 12761
Sticta pulmonacea Ach. NMZ PO Inv.br. 12762
Sticta sylvatica (Huds.) Ach. NMZ PO Inv.br. 12763
Verrucaria epidermidis Ach. NMZ PO Inv.br. 12764

Papratnjače i sjemenjače:

Althaea pallida Wald. & Kit. NMZ PO Inv.br. 5354
Anemone grandiflora Hoppe. NMZ PO Inv.br. 5255
Anemone trifolia Wulf. NMZ PO Inv.br. 5261
Anemone pulsatilla L. NMZ PO Inv.br. 5466
Arenaria arduini Vis. NMZ PO Inv.br. 5192
Arenaria loricifolia L. NMZ PO Inv.br. 5202
Arnica glacialis Wulfen NMZ PO Inv.br. 4246
Astragalus leontinus Wulfen NMZ PO Inv.br. 4332
Bellidiastrum michelii Cass. NMZ PO Inv.br. 4269
Bupleurum graminifolium Vahl. NMZ PO Inv.br. 4283
Campanula caespitosa Scop. NMZ PO Inv.br. 5405
Clematis orientalis L. NMZ PO Inv.br. 4735
Dianthus petraeus Wald. & Kit. NMZ PO Inv.br. 5298
Dianthus superbus L. NMZ PO Inv.br. 5088
Dianthus virgineus L. NMZ PO Inv.br. 5101
Doronicum altaicum Pall. NMZ PO Inv.br. 4265
Doronicum scorpioides Willd. NMZ PO Inv.br. 4967
Erysimum odoratum Ehrh. NMZ PO Inv.br. 4715
Geranium argenteum L. NMZ PO Inv.br. 4261
Geranium tuberosum L. NMZ PO Inv.br. 5219
Geranium umbrosum Waldst. & Kit. NMZ PO Inv.br. 4254
Geranium columbinum L. NMZ PO Inv.br. 4348
Geranium tuberosum L. NMZ PO Inv.br. 5599
Helleborus dumetorum Waldst. & Kit. NMZ PO Inv.br. 4742
Jasminum officinale L. NMZ PO Inv.br. 4558
Lagenaria vulgaris L. NMZ PO Inv.br. 4386

Linum alpinum L. NMZ PO Inv.br. 4466
Lupinus albus L. NMZ PO Inv.br. 5230
Matricaria chamomilla L. NMZ PO Inv.br. 4507
Myosotis nana Villars NMZ PO Inv.br. 4751
Orchis latifolia Bess. NMZ PO Inv.br. 4539
Paeonia tenuifolia L. NMZ PO Inv.br. 5237
Parietaria erecta Merl. & Koch. NMZ PO Inv.br. 5372
Parietaria judaica L. NMZ PO Inv.br. 5371
Peganum harmala L. NMZ PO Inv.br. 4600
Ptychotis amoides Koch. NMZ PO Inv.br. 4923
Ranunculus aquatilis L. NMZ PO Inv.br. 4680
Sesleria sphaerocephala Host. NMZ PO Inv.br. 4486

PREDMETI

Tkani svileni ženski pojas (kanica), svila, Novigrad, XIX. stoljeće NMZ EO Inv. br. 1703
Marama za udatu ženu (jašmak), lan vezen svilom, sj. Dalmacija XIX stoljeće, NMZ EO Inv.br. 33
Klupko svile sj. Dalmacija NMZ EO

KORIŠTENA LITERATURA:

Agresti A. (1928): In memoria dell' Avvocato Dottor Vladimiro Pappafava, Zadar.
Album von Dalmatien (grafike raznih majstora). Trst: Oester Lloyd, [1840?], 24 stranice.
Alschinger A. (1832): Flora Jadrensis. Jaderae.
Barbarić-Gaćina J. (2007): Herbarijska zbirka Domenica Pappafave – taksonomska i korološka analiza. Magistarski rad, Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet, pp. 118.
Biasoletto B. (1841): Viaggio de S. M. Federico Augusto di Sassonia per l'Istria, Dalmazia e Montenegro, Trieste, str 71 i 228-229.
Brusina S. (1875): Cenno sugli studi naturali in Dalmazia. U: Maschek (ed.): L. Manuale del regno di Dalmazia per l'anno 1875, Zadar.
Carrara F. (1846): La Dalmazia descritta, Zadar.
Coen G., Petricioli M. (1996): Prvi botaničari u Zadru. Narodni muzej Zadar, Zadar, pp. 102.
Degen A. (1936): Flora Velebitica, I Band, Budapest, str. 396-399.

Die Österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild. Wien und Niederösterreich, 1. Abteilung: Wien.
Korespondencija J.F. Neumayer – D. Pappafava, Znanstvena knjižnica Zadar, Ms 863/3
Kušan F. (1953): Prodromus flore lišaja Jugoslavije. JAZU, Posebna izdanja odjela za prirodne nauke, Knj. III., pp. 595.
Maschek L. (1873): Manuale del regno di Dalmazia per l'anno 1873, Zadar, (Sericultura Stazioni bacologiche).
Maschek L. (1874): Manuale del regno di Dalmazia per l'anno 1874, Zadar, (Sericultura Stazioni bacologiche).
Maschek L. (1875): Manuale del regno di Dalmazia per l'anno 1875, Zadar, (Sericultura Stazioni bacologiche).
Maschek L. (1876-1877): Manuale del regno di Dalmazia per l'anno 1876-1877, Zadar, (Sericultura Stazioni bacologiche).
Maštrović V. (1978): Prirodnoznanstvena baština Zadra u XIX. Stoljeću. Mogućnosti, God. XXV, br.4, Split.
Minio M. (1929): Sugli erbari di Zara. Nuovo Giornale Botanico Italiano, vol. XXXIV, Forli, str. 958-959.
Murati M. (1983): Pregled lihenoloških istraživanja u Dalmaciji. U: Lorković Z., Pavletić Z. (ed.): Zbornik radova sa znanstvenog skupa povodom 100. Obljetnice smrti Roberta Visianija Šibenčanina, Šibenik 5.-8. Listopada 1978. Povremena izdanja Muzeja grada Šibenika, Svezak 10, 281-284.
Nonveiller G. Pioniri proučavanja insekata Dalmacije. JED, Posebna izdanja, Prilozi za povijest entomologije u Jugoslaviji, Sv.3. pp. 390.
Pappafava D. (1872): La flacidezza del baco da seta e chause che la promuovono. Congresso bacologico internazionale, di Roverto.
Peričić Š. (1982): Svilarstvu u Dalmaciji u XIX. stoljeću, Radovi Instituta za hrvatsku povijest, sv. XIII, Zagreb.
Peričić Š. (1993): Gospodarske prilike u Dalmaciji od 1797. Do 1843, Književni krug, Split.
Petter F. (1853): Botanische Erforschung Dalmatiens“ Verhandlungen des zoologisch-botanischen Vereins in Wien, Band III, Wien, 18-23.
Poiret V. (1840): Album Pittorescco Della Dalmatia. F. Battara, Zadar.
Rukopisna ostavština Domenica Pappafave, Znanstvena knjižnica Zadar, Ms 1099/I, II, III
Szatala Ö. (1925): Lichenes lecti a.e. dr. Dominicus Pappafava in Dalmatia et in Montenegro. Mag. Bot. Lap., Budapest, 86-87.
Visiani R. (1842): Flora Dalmatica, Vol. I, Lipsiae (Leipzig), str. 20.
Visiani R. (1848): Flora Dalmatica, Vol. II, Lipsiae (Leipzig), str. 20.
Zanardini G. (1860-1876): Iconographia phycologica adriatico-mediterranea, Venezia, passim.



" <u>Bergens.</u>	33	" <u>gastrolobyta</u>	58	" <u>rugicostis</u>
" <u>bideus.</u>	34	" <u>gracilis</u>	59	" <u>reflexa</u>
" <u>Bravuii.</u>	35	" <u>irregularis</u>	60	" <u>ragurina</u>
" <u>blanda.</u>	36	" <u>jadrewis.</u>	61	" <u>rufica</u>
" <u>catavensis</u>	37	" <u>lamellata</u>	62	" <u>sewinga</u>
" <u>crenulata.</u>	38	" <u>laevissima</u>	63	" <u>immitis</u>
" <u>cruda</u>	39	" <u>lesineus</u>	64	" <u>sordida</u>
" <u>evata.</u>	40	" <u>macar</u>	65	" <u>Hurtzi</u>
" <u>fluminata</u>	41	" <u>mucida</u>	66	" <u>stigmilla</u>
" <u>fulvipes.</u>	42	" <u>odorata</u>	67	" <u>uccinea</u>
" <u>gata</u>	43	" <u>opalina</u>	68	" <u>ultra</u>
" <u>on</u>	44	" <u>ornata</u>	69	
" <u>quadrata</u>	45			
" <u>strana</u>	46			



ISBN 978-953-7477-158